

MİLLİYETÇİLİK VE SOSYAL PSİKOLOJİK ZEMİNİ*

*Ayşe Serap BELLİ***

ÖZET

İnsanların başkalarıyla karşılaştıkları anın kendi kültürlerine en fazla duyarlı oldukları an olmasından ötürü kendi toplumlarına ve kültürlerine yükledikleri anlamı bulmak için en uygun yer milliyetçilik kavramıdır. Bu nedenle milliyetçilik, insanların ve toplumların bünyesi için gerekli olan sosyolojik ve psikolojik boyutlu bir olgudur. Sosyolojik ve psikolojik bir olgu olarak milliyetçilik, birbiriyle uyumlu hem kişisel hem de toplumsal bir kimlik oluşturma girişimidir. Milliyetçiliğin en önemli unsurlarından biri egodur. Ego (ben) milliyetçiliğin merkezinde yer almaktadır. Ego, toplumsal, kültürel değerlerden aldığı anlamı yine toplumsal ve kültürel yapının her yerine dağıtmaktadır. Başka bir ifade ile ego, anlamını (kendisiyle ilgili algısını) toplumsal ve kültürel değerlerden almaktadır. Bu bağlamda milliyetçilik egonun, anlamsız bir sistemi anlamlı bir sisteme dönüştürme eğiliminin sonucudur. Kişinin üyesi olduğu toplumsal kendiliği dünyanın geri kalanından ayıran fiziksel ve yapısal sınırların bulanıklaştığı bir dönemde milliyetçi duyarlılıklar daima hassaslaşmaktadır. Burada kişilerin değişmesini istemedikleri kendi benlikleridir. Milliyetçilik toplumsal ve kültürel bir üründür. Bir topluma has olan toplumsal ve kültürel karakterin taşıyıcısıdır. Aynı zamanda milliyetçilik belirli bir düşünce ve inancın, belirli bir değer ve davranış tarzının toplum ve kültür tarafından ve topluma aidiyet hisseden kişiler tarafından değer verilen kalıplara dönüşmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, milliyetçiliğin hangi gereksinimlere yanıt verdiğini, hangi kişisel, toplumsal ve kültürel değerler üzerine şekillendiğini açıklama çabasıdır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, ego, Psikolojik gereksinimler, Toplumsal gereksinimler.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, El-mek: belliserap44@gmail.com

NATIONALISM AND SOCIAL-PSYCHOLOGICAL GROUND

ABSTRACT

Since the moment of meeting others is the moment when they are most sensitive to their own cultures, the most suitable place for finding the cultural meaning ascribed to their cultural self is the concept of nationalism. Therefore, nationalism is a fact with sociological and psychological aspects, necessary for the contexture of people and societies. As a sociological and psychological fact, nationalism is an attempt to create both a personal and social identity, in harmony with each other. Ego is one of the most important elements of nationalism. Ego is in the center of nationalism. Ego distributes the meaning it gathered from social and cultural values to all parts of social and cultural structure again. In other words, ego gets its meaning (its self-perception) from social and cultural values. In this context, nationalism is a result of ego's tendency to convert a meaningless system to a meaningful system. Nationalist sensitivities always get higher in a period when the physical and structural borders between the social self of the person and the rest of the world become unclear. Here, what people do not want to change is their own ego. Nationalism is a social and cultural product. It is the carrier of the social and cultural character specific to a society. Nationalism is also defined as the process of conversion of a certain thought and belief, a certain value and behavior, to patterns valued by the society, culture and the people who feel they belong to the society. In this context, the purpose of this study is to explain which necessities are met by nationalism, and on which personal, social and cultural values is it formed.

Key Words: Nationalism, Ego, Psychological Necessities, Social Necessities

Her toplum ve kültür kendisini öteki toplumlardan farklılaştırarak tanımlamaktadır. Semboller aracılığı ile de bu farklılığı meşrulaştırmaktadır.¹ Dil, tarih, değerler, gelenekler, kültür, her toplumun kendisini öteki toplumsal kendiliklerden² farklılaştırmak için kullandığı sembollerdir. Sembol ya da semboller kültürün temel anlamı ve milliyetçilik bu anlamın dünyaya (öteki toplumsal kendiliklere) iletilmesi için kullanılan yollardan biri olmaktadır. Milliyetçilik bu bağlamı içinde değerlendirildiğinde belli bir sembol (dil, tarih, değer, gelenek) etrafında bir kültürel imaj inşa etmektir. Milliyetçilik, kişilerin kökenlerinin dayandığı toplumsal ve kültürel yapıya duyulan bağlılıklarına, bağlılık duydukları toplumsal ve kültürel yapının davranış standartlarını belirleme hakkına ve toplumsal ve kültürel bağlılıklarından feragat etmeye çağırın davetlere meydan okumaktır. Kendisine zorla kabul ettirilen değerlere karşı bir savunma savaşıdır. Milliyetçilik, ortadan kaybolanı bulup yeniden yerine yerleştirmek yalıtılanı gerçek bağlamı içine

¹ Brian Fay, Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi, Çokkültürlü bir yaklaşım, çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı yay. İst. 2001. s. 15.

² Kendilik terimi, bir kişinin sosyal, biyolojik ve psikolojik özelliklerini içine alacak şekilde bir kişinin bütünü anlamında kullanılmaktadır. Nesne dünyasından ayrı bir varlık, bir özne olarak kişiyi anlatan yardımcı bir terimdir. Toplumsal kendilik terimi ise toplumun bütünlüğüne gönderme yapan bireysel dünyadan ayrı bir varlık alanı anlamında kullanılmaktadır. Bakınız, Edith Jacobsen, Kendilik ve Nesne dünyası, Metis Ötekini Dinlemek, çev. Selim Yazgan, İst. 2004. s. 17.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

sokmaktır. Bu bağlamda milliyetçilik toplumsal kendilikler arasındaki etkileşimler aracılığıyla toplumlar ve kültürler tarafından sürekli olarak yeniden yaratılmaktadır. Kişinin üyesi olduğu toplumsal kendiliği dünyanın geri kalanından ayıran fiziksel ve yapısal sınırların bulanıklaştığı bir dönemde milliyetçi duyarlılıklar daima hassaslaşmaktadır. ³ Burada kişilerin değişmesini istemedikleri kendi benlikleridir.

Birey, kültür, inanç ve değerleriyle ilgili sorumluluğu topluma bırakmıştır. Yalnızca, toplumun yokluğunda, yitiminde ve ondan gelen ilginin yetersizliğinde birey kendi toplumsal ve kültürel bağlılıklarına dikkat etmeye başlamaktadır. Kendileri için bu değerleri koruyacak toplumsal yapıların yetersizliği düşüncesi bireylerin, kültür, inanç ve değerleriyle ilgili bu sorumluluğu almasını hızlandırmaktadır.

Bu bağlamda, Arsal, hem millet kavramının hem de milliyetçiliğin, romantik ve sübjektif bir duygu olmayıp, insanların ve toplumların bünyesi için gerekli olan sosyolojik ve psikolojik boyutlu bir olgu olduğunu ifade etmektedir. ⁴ Bauman'ın milliyetçilik ile ilgili yargıları Arsal'dan farklı değildir. Bauman'a göre, milliyetçilik, ne ulusal kimliğin bir ifadesi ne de milliyetçilerin siyasal amaçlı keyfi bir icadıdır. Milliyetçilik, karmaşık toplumsal ve siyasal düzenlemeleri anlamlandırma gereksiniminden doğmaktadır. ⁵ Milliyetçiliğin temelinde Arsal'ın ifade ettiği gibi hem sosyolojik hem de psikolojik gereksinimlerin etkisi vardır. **Milliyetçi duyarlılıkların psikolojik temeli olarak**; kişi, dünyada belirli bir konum bulacak ve hem kendini ve hem de dünyayı tanıyacaktır. **Milliyetçiliğin sosyolojik boyutunu** ise kolektif bir bünyeye kendini ait hissetme ihtiyacı oluşturmaktadır. ⁶

İnsanlar için kolektif bir bünyeye ait olmak arzusu, kendi duygularını ve davranışlarını, kim olduklarını yalnızca aynı kolektif bünyeye ait birinin (kolektif aktörler, kanaat özneleri v. b.) ya da kolektif bünyeye ait bir şeyin (bu şey bir nesne olabilir, kültürel ve sosyal bir değer olabilir) açıklamasını istemektir.

Milliyetçi duyarlılıkların bazı belirtileri vardır. Örneğin, dağınık bir yere bağlanmayan kaygılar. Çok yönlü değişim ya da hızlı değişim. Özellikle toplumsal yaşama ciddi kısıtlamalar getiren değişimler, sosyal ketlenmeler. Bununla birlikte, çok biçimli kültürel eğilimler, düzen ve düzensizliğin bir kombinasyonu olarak tanımlanabilecek geniş yelpazeli davranışlar milliyetçi duyarlılıkları güçlendirebilir. Bu parametreler birlikte düşünüldüğünde özellikle anlam kazanmaktadır. Tüm bunlar, Erikson'un ⁷ kimlik dağınıklığı adını verdiği olguyu temsil etmektedir. Kimlik dağınıklığı, bütünleşmiş bir kendilik kavramının ve kendilikle ilişki içinde olan nesnelere dair anlamın belirsizleşmesidir. ⁸ Bu bağlamda milliyetçilik toplumsal kendiliğin yeniden yaratımıdır. Toplumsal kendiliğin yeniden yaratımı ise, kişinin kendisi hakkında ve kendisiyle ilişkide olan bütün nesnelere hakkındaki anlamı yeniden kurmakta ve kimlik dağınıklığını ortadan kaldırmaktadır.

Bu bağlamda, milliyetçiliğin zemininde ego (ben) sonra biz (kolektif kimlik) vardır. Çünkü, bütün insanlarda öncelikle, dünyaya, topluma, kültüre, insana ve kendisine dair birbiriyle tutarlı bir görüş oluşturma güdüsü vardır. Bu durum, olup bitenleri kestirebilme ve çevreyi kontrol

³ Anthony P. Cohen, Topluluğun Simgesel Kuruluşu, Çev. Mehmet Küçük, Dost yay. Ankara, 1999. s. 124.

⁴ Sadri Maksudi Aarsal, Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları, Ötügen yay. 3. Baskı, s. 21-37.

⁵ Zygmunt Bauman, Modernlik ve Müphemlik, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı yay. İst. 2003. s. 141.

⁶ Ralph Kummer, Nationalismus und nationales Demokratie Model, in geschichte lernen heft, 12 jg, 1989. s. 17

⁷ Otto Kernberg, Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm, Metis Ötekini Dinlemek, çev. Mustafa Atakay, İst. 1999. s. 50

⁸ Otto Kernberg, Sapıklarda ve Kişilik Bozukluklarında Saldırganlık, Metis Ötekini Dinlemek, çev. M. Banu Büyükkal, İst. 2000. s. 7.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

edebilme güdüsünün bir gereğidir. Aynı zamanda tutarlı bir görüşe sahip olma güdüsü birbiriyle tutarlı bir davranış ve tavır gösterme, tutarsız bir durumdan kaçınmanın bir gereğidir⁹.

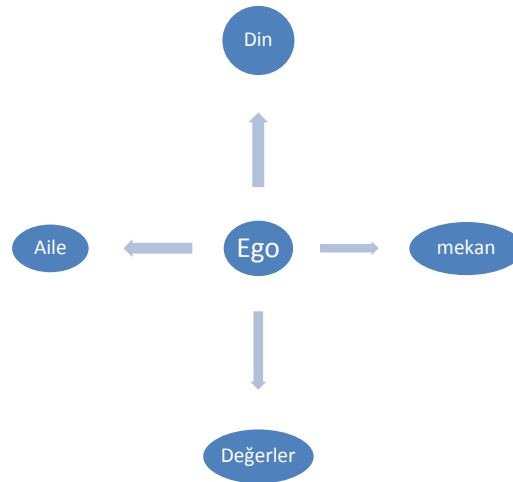
Bu bağlamda, sosyolojik ve psikolojik bir olgu olarak milliyetçilik, birbiriyle uyumlu hem kişisel hem de toplumsal bir kimlik oluşturma girişimidir.

Milliyetçiliğin en önemli unsurlarından biri egodur. Bireyin kendisi ve toplumuna ilişkin algıları egosundan kaynaklanır. Ego, kişinin kendisi hakkında, toplumla ve dünyayla ilişkisi hakkında sahip olduğu tüm anlamlardan oluşur.¹⁰ Ego, toplumsal, kültürel değerlerden aldığı anlamı yine toplumsal ve kültürel yapının her yerine dağıtmaktadır. Başka bir ifade ile ego, anlamını (kendisiyle ilgili algısını) toplumsal ve kültürel değerlerden almaktadır. Bu bağlamda, milliyetçilik, egonun anlamsız bir sistemi anlamlı bir sisteme dönüştürme eğiliminin bir sonucudur.

Ego milliyetçiliğin merkezinde yer almaktadır. Egonun merkezde yer alması kişinin sosyolojik (kolektif bünyeye ait hissetmek) ve psikolojik gereksinimleriyle (kendisiyle ilgili benlik algısına sahip olmak) doğru orantılı bir durum göstermektedir.

Sosyolojik ve psikolojik gereksinimler milliyetçilik kavramı altında tutarlı ve bütünsel bir görünüme sahip olmaktadır. Yani kişi, kendisini kolektif bir bünyeye ait hissederek kendisine bir anlam vermektedir.

Anthony P. Cohen,¹¹ kişinin kendi toplumuna ve kültürüne ilişkin algılarını bu toplumun ve kültürün bir üyesi olarak kendi egosunun özellikleriyle bağlantı kurarak oluşturduğunu ifade etmektedir. Toplumun üyelerinin hepsi aynı sözcüğü kullanabilir, hepsi aynı topluluğa bağlı olduklarını ifade edebilir, ama, hepsi bunu kendi deneyimlerinin ve kişiliklerinin kendine özgü mizaçlarıyla bütünleştirmektedir.¹² Bu nokta şu şekilde şemalandırılabilir:

Şekil 1. Egonun toplumun ve kültürün bir üyesi olarak toplumsal ve kültürel yapının unsurlarını kendisiyle bağlantı kurarak tanımlaması.

⁹ Ayşe Serap Belli, "Picture in mind: Social Identity Theory and Societal Gender", The Science and Education at the Beginning of the 21 Century in Turkey. St. Kliment University Press, Volume 2. 2013. ss. 3-8.

¹⁰ Muzaffer Şerif, Carolyn W. Şerif, Sosyal Psikoloji, Sosyal yay. İst. 1996. s. 581.

¹¹ Anthony P. Cohen, a. g. e. s. 100

¹² Anthony P. Cohen, a. g. e. s. 83.

Her kültürün kendisiyle ilgili bir algısı vardır. Bu algı, aile, din, değerler, inançlar, nesnelere ve semboller aracılığıyla egoya iletilmektedir. Bu bağlamda, ego kendisiyle ilişkide olan toplumsal ve kültürel yapıya ait bütün unsurlar (değerler, aile, din, diğer bireyler, kurumlar, mekan, nesnelere) hakkında bir algıya (anlama) sahip olmaktadır. Ego, kendisini de bu algı üzerinden tanımlamaktadır. Bu nedenle, milliyetçi duyarlılıklar toplumsal ve kültürel algının ve egonun biçimsel olarak yaratımını sağlamaktadır.

Bu bağlamda, *milliyetçiliği ortaya koyma eğilimini kışkırtan yalnızca gelişmiş bir kolektif bilinç değildir. Yine, milliyetçiliği ortaya koyma girişimi yalnızca öbür toplumsal kendiliklerle olan karşılıklıktan da doğmamaktadır.*

Milliyetçiliği bu kadar güçlü ve hemen uyarılabilir kılan şey, başka bir ifade ile bireysel duyarlılıkları toplumsal alana aktaran şey; kişinin kendini nasıl gördüğü ile ilgili algının ya da kendisine verdiği anlamın kaybedilme tehlikesidir.

Toplumsal kendiliğin değişmesi demek bu anlamların değişmesi demektir. Bu nedenle kişi, kişisel kaygılarını toplumsal kaygılar alanına taşımaktadır. Görüldüğü gibi milliyetçilik hem sosyolojik hem de psikolojik işlevlere sahip olmaktadır

Ziya Gökalp¹³, egonun kendisiyle ilgili algısını, kolektif tasavvurlarla bağlantı kurarak kazandığını ifade etmektedir. Ziya Gökalp'e göre, bütün sosyal hayatımız kolektif tasavvurların şekillendirdiği egonun tesirlerine göre şeklini almaktadır. Örneğin, "Türk milletindeniz, İslam ümmetindeniz, Batı medeniyetindeniz" algısı belirmeye başlayınca bütün sosyal hayatımız değişmeye başlayacaktır. Kolektif tasavvurlar, fertler arasında ortak olan düşünme şekilleridir ve kriz esnasında son derece kudret ve kuvvet kazanmaktadırlar. Gökalp'e göre kolektif tasavvurların bu haline "mefkure" adı verilmektedir. Kolektif tasavvurlar, bireyin deniz yolculuğunda kullandığı harita gibidir. Bu harita kaybolursa, kişi yalnızca iyi havalarda gelişi güzel seyahat yapabilir; her fırtına çıktığında gemi çaresiz bir şekilde sürüklenir.¹⁴ Kolektif tasavvurlar her durumda bireyin bir gruba ait olduğunu göstermeye hizmet etmektedir.

Ayrıca milliyetçilik kavramının 21. yüzyıldaki kullanımına baktığımızda, milliyetçilik, grubun bireylerinin birbirleriyle ortak bir şeyleri olduğunu bu ortak şeyin kendilerini öteki toplumsal kendiliklerden ayırdığını ifade eden¹⁵ bir anlamda kullanılmaktadır. Başka bir ifade ile milliyetçilik aynılık ve farklılığı aynı anda ifade eden bir manada kullanılmıştır.

Vamık Volkan, çadır modelinde kolektif kimliği, egonun üzerinde bulunan ve kolektif bünyeye ait olan tüm egoları (bireyleri) örten bir çadır bezi ve liderin çadırın direği olduğu bir imgeyle açıklamaktadır. Bu çadır bezi, egoları bizlik duygusu altında bir araya getirmektedir. Çadırın içi (kişinin ait olduğuna inandığı kolektif bünye) ile dışı (öteki toplumsal kendilikler) arasında bir sınır oluşturmaktadır ve dışarıdan gelecek tehdide karşı onları korumaktadır. Çadır bezinde bir yırtık ya da direğinde bir sarsılma olursa, egonun bizlik duygusu artmaktadır. Tehlike durumlarında kolektif kimlik (biz) egodan (benden) daha önemli hale gelmektedir¹⁶

Toplumsal değişimin sonucu olarak kültürel sınırların yapısal temeli aşındıkça ya da zayıfladıkça insanların kolektif bünyeye ait sınırları yeniden kurmak için kolektif tasavvurlara başvurdukları görülmektedir.¹⁷

¹³ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, MEB. 1990, İstanbul. s. 73-74.

¹⁴ Muzaffer Şerif, Carolyn W. Şerif, *Sosyal Psikoloji*, Sosyal yay. İst. 1996. s. 549.

¹⁵ Anthony P. Cohen, *Topluluğun Simgesel Kuruluşu*, Dost yay. Ankara, 1999. s. 10.

¹⁶ Vamık Volkan, *Kanbağı Etnik Gururdan Etnik Teröre*, Bağlam yay. 1999. İstanbul. s. 37.

¹⁷ Anthony P. Cohen, a. g. e. s. 78.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

Kolektif bünye, egonun kendisini tanımlamak, kendisine dair, dünyaya, topluma, kültüre, insana ve öteki kendiliklere dair birbiriyle tutarlı bir görüş oluşturmak için kullandığı bir referans çerçevesidir. Kolektif bünyenin tehlike durumlarında önemli hale gelmesinin nedeni egonun kendisine verdiği anlamı ve öteki toplumsal kendiliklere verdiği anlamı kaybetme tehlikesidir.

Bu bağlamda düşünersek kolektif bünye kavramı bireylerin kendileriyle ilgili, toplum ve kültürle ilgili kararlı ve tutarlı bir görüşün oluşmasında kullanabilecekleri önemli bir dayanak noktası olmaktadır.

İnsanların başkalarıyla karşılaştıkları anın kendi kültürlerine en fazla duyarlı oldukları an olmasından ötürü kendi toplumsal kendiliklerine yükledikleri anlamı bulmak için en uygun yer bu kültürlerin sınırlarıdır ¹⁸ başka bir ifade ile milliyetçiliğin sosyolojik boyutu yani kolektif bir bünyenin varlığıdır. Örneğin, 1980'lerin sonlarında SSCB Bilim Akademisi Psikoloji Enstitüsünün yöneticisi, ondan önce Sovyet uzay programında önemli bir davranış bilimcisi olan Boris Lomov, ABD'yi her ziyaretinde ceketinin yakasına bir Lenin iğnesi takmaktadır. Boris Lomov, 1989 ve 1990'da Sovyet-Amerikan ilişkilerinin tartışıldığı resmi olmayan toplantılara katılmaktadır. Kendisi, grup kimliğinin tehdit edildiğini hissettiği anlarda Lenin iğnesi ile oynamaktadır. Bu iğne, Lomov'u, sembolik olarak ne zaman Amerikan toprağında olsa, kendisini ait gördüğü kolektif bünyeye bağlamaktadır. Benzer bir fenomen Filistin de karşımıza çıkmaktadır. Gazze'deki Filistinlilerin çoğu ceplerinde Filistin renkleri ile boyanmış küçük bir taş taşımaktadır. Onlar bu taş ceplerinde taşıyarak ait oldukları kolektif bünyeye aralarında görünmez bir bağ oluşturmaktadır. Tehlikede olduklarını hissettiklerinde örneğin bir İsrail kontrol noktasına yaklaştıklarında ya da bir grup askerle karşılaştıklarında elleriyle ceplerindeki taş dokunmaktadırlar. Bu nesnelere, kişileri kolektif bünyeye bağlar, diğer gruplarla aralarına sınır koyar ve bu sınırları güçlendirir. ¹⁹ Bu bağlam içinde değerlendirildiğinde, *farklı toplumsal kendiliklerle temas bireylerin kendi gruplarının değerlerine olan bağlılığını artırmaktadır.* ²⁰ Toplumsal kendilikler bir diğeri ile etkileştiğinde "bizlik" istemektedir. Aynı şekilde bireyler genelde toplumsal kendilikleri tehdit altında olmazsa onunla çok fazla ilgilenmemektedir. ²¹

Sosyolojik ve psikolojik gereksinimlerin yanında milliyetçilik ideolojik bir işlevi de yerine getirmektedir. Geleneksel milliyetçilik, insanların biyolojik özelliklerine göre farklı türlere bölünebilecekleri varsayımına dayanmaktadır. Arsala göre biyolojik özellikleri dayanak olarak insanları farklı ırklara ayırmak milliyetçiliğin antropolojik boyutudur ve geleneksel milliyetçilik farklı biyolojik özelliklere farklı sosyal, kültürel özellikler atfederek toplumları ve kültürleri birbirinden ayırmaktadır. Arsal, bazı ırkların karışmış olmasına rağmen bazı fertlerin biyolojik özellikler bakımından farklı olduğunu bu nedenle biyolojik özellikler bağlamında ırkların mevcudiyetini kabul etmek gerektiğini ifade etmektedir. ²²

Yeni milliyetçilik ise farklılıkların erdemlerine yapılan ideolojik yatırıma dayanmaktadır. Kültürel farklılıklara dayanan yeni milliyetçilik kültürel çoğulculuk iddiası ile toplumsal kendilikleri ayrı tutma gereksinimini haklı çıkarmak için kendi kimliklerini muhafaza etmelerinin önemine vurgu yapmaktadır. ²³

Milliyetçiliğin modern dünya üzerindeki etkisiyle kıyaslandığında tanımlanabilirlik açısından son derece kötü bir şöhreti vardır. Ancak milliyetçilik kültürel bir yapıdır. Bu nedenle

¹⁸ Anthony P. Cohen, a. g. e. s. 78.

¹⁹ Volkan, Vamık. a. g. e.. s. 103-104.

²⁰ Muzaffer Şerif, Carolyn W. Şerif, a. g. e. s.

²¹ Vamık Volkan, a. g. e. s. 37.

²² Sadri Maksudi Arsal, a. g. e. s. 29

²³ Vamık Volkan, a. g. e.. s. 33.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

kültürel sistemlerle ilişkilendirilerek açıklanmalıdır. Milliyetçiliğin en önemli imgesi bölgesel ve kültürel mekana sıkı sıkıya kök salmış olmasıdır. ²⁴ İsmail Hami Danişmende,²⁵ göre, Fransa ve Çin’de kültür, Almanya’da ırk, Amerika Birleşik Devletlerinde vatandaşlık, Avusturya’da mezhep, İsviçre’de vatan kavramları, milliyetçiliğin boyutlarını oluşturmaktadır. Türklerde milliyetçilik, devletçilik fikrinden ziyade halkçılık fikrine dayanmaktadır. Orhon kitabelerinde hakanla hanedanın gösterdiği halkçılık bu milliyetçi şuurun bir neticesidir. Hakan halk için nasıl çalıştığını şöyle anlatmaktadır:

“ milletin adı sanı yok olmasın diye, Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturdum. Ölesiye kadar çalıştım. ”

Bazı aydınlar özellikler Avrupa’da milliyetçiliğin patolojik doğasından bahsetmektedir. Milliyetçiliğin patolojik doğasının köklerini ise öteki karşısındaki korku ve öfke oluşturmaktadır. ²⁶ W. H. Auden’in “ Deniz ve Ayna” da yazdığı gibi eğer “ onlara” karşı bir nefrete sahip olmasaydık, “ kendimize” yönelteceğimiz bir sevgi olmayacaktı. ²⁷

Milliyetçilik ferdi bir uydurma değildir. Toplumsal ve kültürel bir yapının kendine has bir yanını ortaya koyduğu gibi bu yapıyı başka toplumsal ve kültürel yapılardan ayıran hatta başkalarıyla ters düştüğü ortak tasavvurların bütünüdür. ²⁸ Milliyetçiliğin kültürel bağlamda iki önemli işlevi vardır. Birincisi, sosyal bütünleşme ve uyumu sağlamaktadır. İkinci olarak, kültürün genişletileceği yeni alanlar hayal etmeyi içermektedir. Milliyetçiliğin ikinci işlevi milliyetçi duyarlılıklara amaç hissi eklemektedir. Kendi topluluğunun için elinizden gelenin en iyisini yapmanız için sizi kışkırtmaktadır. Topluluğunuzun gerçekten önemli olduğunu teyit ettirmektedir. Bütünleşmiş bir kendilik “ biz” deneyimi içinde ben duygusunun gelişimini esas alır. “ Biz içinde ben deneyimi”²⁹ milliyetçiliğin psikolojik zemininin temel hedefidir. Milliyetçi duyarlılıklar, kişideki sosyal psikolojik tasarım boşluğunu doldurmak için harekete geçirilmektedir. İnsanların bu boşlukları doldurmak konusunda kendilerini çaresiz hissetmemelerini sağlamak toplumlar açısından önemli olmalıdır. “Sonunda arabalarını çalıştırmak için bir şeyle doldurmaları gerekmektedir”. ³⁰

KAYNAKÇA

- ANDERSON, Benedict, Hayali Cemaatler, Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, Çev: İskender Savaşır, Metis yay. 1995,İstanbul.
- ARSLAN, Fahrettin, İlimler ve ideolojiler, Ankara.
- BAUMAN, Zygmunt, Modernlik ve Müphemlik, Çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı yay. İst. 2003.
- COHEN, Anthony P., Topluluğun Simgesel Kuruluşu, Dost yay. Ankara, 1999.
- DANIŞMEND, İsmail Hami, Türklük meseleleri, İstanbul kitapevi, ikinci Baskı,1976. İstanbul.
- FAY, Brian, Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi, Çokkültürlü bir yaklaşım, çev. İsmail Türkmen, Ayrıntı yay. İst. 2001.

²⁴ Benedict Anderson, Hayali Cemaatler, Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, Çev: İskender Savaşır, Metis yay. 1995,İstanbul. s16-20.

²⁵ İsmail Hami Danişmend, Türklük meseleleri, İstanbul kitapevi, ikinci Baskı,1976. İstanbul. S. 5-29.

²⁶ Benedict Anderson, a. g. e. s. 159.

²⁷ Auden, “ The Sea and the Mirror “, s. 36. Vamık Volkan, a. g. e. s. 37.

²⁸ Fahrettin Arslan, İlimler ve ideolojiler, Ankara, s. 8.

²⁹ Heinz Kohut, Kendiliğin Çözümlemesi, Metis Ötekini Dinlemek, çev. Cem Atbaşoğlu, v. d. İst. 1998. s. 10-11

³⁰ Naomi Klein, No Logo, Küresel Markalar Hedef Tahtasında, çev. Nalan Uysal, Bilgi yay. İst. 2002. s. 445

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

-
- GÖKALP, Ziya, Türkçülüğün Esasları, MEB. 1990, İstanbul.
- JACOBSEN, Edith, Kendilik ve Nesne dünyası, Metis Ötekini Dinlemek, çev. Selim Yazgan, İst. 2004.
- KERNBERG, Otto, Sapıklarda ve Kişilik Bozukluklarında Saldırganlık, Metis Ötekini Dinlemek, çev. M. Banu Büyükkal, İst. 2000.
- KERNBERG, Otto, Sınır Durumlar ve Patolojik Narsisizm, Metis Ötekini Dinlemek, çev. Mustafa Atakay, İst. 1999.
- KLEİN, Naomi, No Logo, Küresel Markalar Hedef Tahtasında, çev. Nalan Uysal, Bilgi yay. İst. 2002.
- KOHUT, Heinz, Kendiliğin Çözümlemesi, Metis Ötekini Dinlemek, Cem Atbaşoğlu v. d. İst. 1998.
- KUMMER, Ralph, Nationalismus und nationales Demokratie Model, in geschichte lernen heft, 12 jg, 1989
- ŞERİF, Muzaffer, Carolyn W. Şerif, Sosyal Psikoloji, Sosyal yay. İst. 1996.
- VOLKAN, Vamık, Kanbağı Etnik Gururdan Etnik Teröre, Bağlam yay. İst. 1999.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014

